

Kapok

“We zochten ruimte voor nieuwe klankwerelden”

Na zes jaar en drie albums neemt Kapok een diepe duik: hun nieuwe album *Mirabel* kwam al improviserend tot stand, op een berg in Zuid-Frankrijk. Een portret in drievoud.

Tekst: **Jair Tchong** | Foto's: **Anouk van Kalmthout**

V.l.n.r.: Timon Koomen,
Remco Menting en
Morris Kliphuis

Timon Koomen

Op de middelbare school, als het erop aankomt, kiest gitarist Timon Koomen in minder dan tien minuten voor de muziek – biologie en gym vallen hiermee helaas af. De popopleiding van Alkmaar wordt de eerste halteplaats, maar al snel moet hij verder: de jazz lonkt, vanuit de verwachting dat het daar – meer dan in pop – nog écht over kunst gaat. “Dat bleek wat ingewikkelder in elkaar te zitten”, lacht Timon nu. Parliament en Funkadelic waren een vroege invloed. “Twaalf minuten lang hetzelfde slagje spelen, heel leerzaam. Wat me in George Clintons muziek aanspreekt, is de nadruk op het collectieve, het positieve en die bizarre, interstellaire humor en onweerstaanbare groove.”

Als jazzstudent aan het Utrechts Conservatorium volgt verdieping in de muziekgeschiedenis. “Debussy’s kunstenaarschap, hoe vrij hij durft te gaan, hoe hij dominant akkoorden gebruikt; dat is heel anders dan tegenwoordig. Debussy lost heel vaak spanningen niet in, net zoals in de blues, dat maakt het heel modern.”

“Ik graaf graag **diep in de gitaar** om mooie, creatieve oplossingen te vinden”

De persoonlijke doorbraak komt in een workshop van docent en gitarist Marc van Vugt, waarin Timon samen met studenten van de muziekopleidingen klassiek, pop en jazz een week lang composities moet maken. “Iedere dag begon met een lezing over componeren. Als gitarist schreef ik ineens voor twee piano’s. Die workshop was zo vruchtbaar dat we daarna een concert hebben gegeven op Stadserf Rood Noot, een culturele hotspot net buiten Utrecht. Daar heb ik Morris leren kennen, in 2011.”

“Klank vind ik belangrijk, ik graaf graag diep in de gitaar om mooie, creatieve oplossingen te vinden. Het hoeft voor mij niet virtuoos te zijn, ik vind het belangrijk dat mijn spel emotioneel past bij een nummer. Ik kan lang zoeken totdat de kleuring echt klopt. Het maakt me niet uit of het in de vorm nu heel erg jazz is of heel erg pop: als het maar tof is en bijdraagt aan de sfeer. Invloeden? Bill Frisell is een onontkoombare gitarist waartoe eigenlijk iedere gitarist zich moet verhouden. Maar ik luister niet specifiek naar gitaristen. Laatst heb ik Air herontdekt, die Franse popband. Heel interessant om te zien hoe ze een creatieve ontwikkeling hebben doorgemaakt. Hun laatste album *Music For Museums* (2014) biedt inspiratie. Ze houden erg van klankonderzoek en benutten hiervoor een vloot aan verschillende typen synthesizers.”

Remco Menting

Sinds zijn geboorte wordt slagwerker Remco Menting omringd door muziek. Op zevenjarige leeftijd werd hij door zijn moeder, muziekdocente van professioneel niveau, achter de piano gezet. Later bracht de nieuwe vriend van zijn moeder hem de muziek van Frank Zappa, Tom Waits en vooral Iron Maiden bij. Maar de vroegste herinnering is wel Bachs *Prelude* uit *Das Wohltemperierte Klavier*,

en wel zoals zijn moeder dat speelde. "Met pedaal, maar toen ik het eens voorspeelde aan mijn pianoleraar mocht dat niet, 'omdat het pedaal nog niet bestond in Bachs tijd.' Als muziekdocente had mijn moeder veel instrumenten in huis, toen ben ik met drums begonnen."

Een soloconcert van Han Bennink in Amersfoort blijkt een beslissend moment voor Remco. "Ik denk dat dat mijn belangrijkste les is geweest. Niet veel later verhuisden we naar Loenen aan de Vecht, ons nieuwe huis bleek op tweehonderd meter van het huis van Bennink. 'Alleen op de snaredrum oefenen', was zijn advies toen ik les van hem kreeg." In dezelfde tijd krijgt Remco zijn eerste jazzplaat, *Last Date* uit 1964, van Eric Dolphy met Misha Mengelberg, Han Bennink en Jacques Schols. "Twee bevrijdende ervaringen."

Na afgestudeerd te zijn als jazzslagwerker kiest Remco voor een studie wiskunde. "Met zowel wiskunde als muziek heb je een verzameling van objecten die je kunt gebruiken met een bepaalde logische samenhang. Bij wiskunde zit je echter wel vast aan logica, omdat het anders geen wiskunde meer is. Maar in muziek kun je juist de logica achter je laten. De grote wiskundigen gebruiken overigens wel hun intuïtie."

"Als ze iets complex spelen kunnen ze moeiteloos uitrekenen waar ze uit moeten komen"

Aan improviseren met niet-westerse technieken, gebaseerd op onder andere Karnatische (Zuid-Indiase, red.) muziektheorie, heb ik in mijn conservatoriumtijd het meeste gehad. Dat was echt een fantastische cursus. Karnatische musici rekenen continu door, op een heel natuurlijke manier. Als ze iets complex spelen kunnen ze moeiteloos uitrekenen waar ze uit moeten komen."

Morris Kliphuis

Via Skype is er verbinding met Morris Kliphuis, die een week voor dit interview naar Berlijn is verhuisd. De Oranje Harmonie in Hilversum blijkt het eerste muzikale speelveld voor Morris. Later op de middelbare school is de keus biologie of muziek. Ook bij Morris valt biologie ('helaas') af. "Ik koos voor een jaar vooropleiding compositie in Den Haag, maar dat was mij toen te intellectualistisch. Ik was een beetje geïntimideerd en voelde ook geen verwantschap met die modernistische Haagse school. Toen besloot ik dat improvisatie op de hoorn wel een leuk idee zou zijn."

Via een plaat van Ben Webster en Oscar Peterson ontdekt Morris dan de jazz, gevolgd door de muziek van Billie Holiday en Chet Baker. Hoornist Arkady Shilkloper van het befaamde Moscow Art Trio is een ander groot voorbeeld. Vooral vanwege Shilklopers klassieke benadering van de hoorn in niet-klassieke muzikale omgevingen. In het derde jaar van het conservatorium krijgt Kliphuis les van de invloedrijke hoornpedagoog Herman Jeurissen. Droog zegt hij: "Toen ben ik helemaal opnieuw begonnen met techniek."

Improviseren op een hoorn ligt niet voor de hand. "Het is een vrij indirect instrument, je speelt op een lange buis met een dunne doorsnee en een klein mondstuk. Weliswaar krijg je zo een rijke klank met veel boventonen, maar dat maakt het ook moeilijk om

"De traditionele jazztaal werkt niet zo goed op een hoorn"

de klank te manipuleren. Het is een heel ander kader dan trompet of saxofoon die een veel directer resultaat geven. De traditionele jazztaal werkt daarom niet zo goed op een hoorn. Maar dat is een nadeel en een voordeel, want je gaat daardoor ook andere dingen zoeken en spelen."

Tijdens zijn masterstudie maakt Morris belangrijke kilometers als lid van The Kytteman Orchestra, waarmee hij op Lowlands speelt. Bij Rood Noot leert Morris Timon kennen, wanneer die daar met medestudenten van de compositiecursus speelt. Kort daarop neemt Kapok het debuutalbum *Flatlands* op (2012). Met een viersterrenrecensie in *NRC Handelsblad* en soortgelijke reacties in andere bladen staat het trio meteen op de kaart.

Logische stap

De nieuwe koers bij de vierde plaat is voor alle drie een logische stap. Morris: "We kwamen aan het einde van de mogelijkheden van de bezetting. Dat begon te knellen. Remco had net de vibrafoon ontdekt, Timon was met baritongitaar bezig en zelf ontdek ik de synthesizer. Hierdoor kan elk bandlid nu melodie en harmonie spelen. We zochten ruimte voor nieuwe klankwerelden. Toen hebben we alles maar in een busje geladen en zijn naar Frankrijk gereden."

Na elkaar drie maanden niet gezien te hebben volgt in januari 2017 een intensieve week van creatie in Mirabel-aux-Baronnies, Zuid-Frankrijk. Remco: "Waar we eerst vrijheid zochten binnen een vorm, namelijk een gecomponeerd stuk, proberen we nu een vorm te zoeken binnen de vrijheid die we hebben. Als je niet op zoek gaat naar zo'n vorm worden alle klanken op zichzelf namelijk betekenisloos." Morris: "In de studio in België vonden we samen met producer Ruben Samama de vrije improvisaties eigenlijk veel vetter dan wat uitgeprobeerde composities."

Timon: "Tijdens vier van de tien concerten wordt die flow extra benadrukt door de opstelling: wij in het midden van de zaal, daaromheen het publiek en daaromheen de luidsprekers."

